

Länsstyrelsen
Jämtlands län
Kulturmiljö
Johan Looch
063-14 60 47

BESLUT

Datum
2007-08-13

Dnr (anges vid skriftväxling)
432-6260-06

Delgivningskvitto

Enligt sändlista

Byggnadsminnesförklaring av dansbanan Granparken i Finnäs, inom fastigheten Finnäs s:2, Bodsjö sn, Bräcke kn

BESLUT

Länsstyrelsen förklarar, med stöd av 3 kap 1 § lagen (SFS 1988:950) om kulturminnen m.m. (KML), dansbanan Granparken för byggnadsminne.

Detta beslut kan överklagas hos Länsrätten i Jämtlands län, se bilaga (Formulär F4).

SKYDDSBESTÄMMELSER

Skyddsområdet omfattar del av den samfällt ägda fastigheten Finnäs s:2. Elva fastigheter har andelar i samfälligheten. För uppgift om skyddsområde och byggnaders placering, se bifogad karta. Inom skyddsområdet ligger följande byggnader:

1. Dansbanan
2. Serveringen
3. Dasset

1. Byggnaderna nr 1 och 2 får inte flyttas eller rivas.
2. Byggnaderna nr 1, 2, och 3 får inte byggas om, till, eller på annat sätt förändras till sina exteriörer.
3. Ändring av rumsindelning, eller åtgärder som innebär ingrepp i bärande stomme, får inte göras i byggnad nr 1.
4. Ingrepp i, eller ändring av fast inredning får inte göras i byggnad nr 1. Till fast inredning hör bl.a. golv, tak, dörrar, lister, eldstaden och väggfasta bänkar.
5. Byggnaderna nr 1, 2 och 3 skall underhållas så att de inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten skall utföras med sådana material och metoder att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
6. Skyddsområdet (se bilaga) skall hållas öppet och i sådant skick att byggnadsminnets utseende och karaktär inte förvanskas. Inom skyddsområdet får ytterligare byggnader eller andra fasta anordningar inte uppföras.

KOMMENTAR TILL SKYDDSBESTÄMMELSER

Länsstyrelsen gör bedömningen att det är motiverat att föreslå starkast skydd av själva dansbanan. Serveringsbyggnaden och dasset är förvisso viktiga delar av miljön, men det är knappast angeläget att lagskydda interiörerna, eller att lägga rivningsförbud på dasset.

Beträffande den gamla dansbanan på andra sidan vägen, anser länsstyrelsen att den i nuläget inte bör ingå i byggnadsminnet. Byggnaden är i mycket dåligt skick och det finns idag ingen klar plan kring dess nyttjande och förvaltning. Länsstyrelsen menar dock att det i framtiden *kan* bli aktuellt att utvidga byggnadsminnet så att även den äldre dansbanan omfattas av skyddsbestämmelser. Det blir i så fall en senare fråga, som kommer att handläggas på samma sätt som detta ärende, d.v.s. genom en ordentlig utredning och en remissomgång.

Länsstyrelsen och Jamtli (Jämtlands läns museum) lämnar råd och anvisningar i fråga om vård och underhåll av byggnadsminnet.

Om det finns särskilda skäl, får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (kulturminneslagen) lämna tillstånd till ändring av byggnadsminne.

I lagen om skydd mot olyckor (SFS 2003:778) ställs starkare krav än tidigare på dokumentation av brandskyddet för byggnadsminnen. En skriftlig dokumentation om detta ska sändas in till kommunen. Mer information om detta kan inhämtas från kommunens räddningstjänst.

ÄRENDETS BAKGRUND

Frågan om byggnadsminnesförklaring av dansbanan Granparken i Finnäs väcktes den 9 juni 2006 av Finnäs dansbaneförening. Länsstyrelsen underrättade lantmäteriet om detta för anteckning i fastighetsregistret. Länsstyrelsen påbörjade byggnadsminnesutredningen genom att besöka Granparken den 17 oktober 2006.

Den 7 mars 2007 sändes ett förslag till byggnadsminnesförklaring ut på remiss. Ingen invändning mot, eller synpunkt på förslaget har framförts till länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har vid två tillfällen (2003 respektive 2004) beviljat statsbidrag till restaurering av Granparken.

Dokumentationsmaterial finns på länsstyrelsen. Länsstyrelsen har även bekostat den kulturhistoriska utredningen *Granparken – ett nöjespalats i skogen*, som utfördes 2006 (ännu ej publicerad) av

Marianne Strandin, tidigare verksam vid Jämtlands läns museum/Jamtli. Under vintern 2007 har projektet *Dansminnen* påbörjats, vilket länsstyrelsen, Jamtli och Föreningsarkivet står bakom. Syftet med projektet är att samla in dansminnen från länet, som sedan kommer att sammanställs i en bok.

HISTORIK

Följande historiska sammanställning baseras huvudsakligen på *Granparken – ett nöjespalats i skogen* (se ovan).

Dansbanan Granparken i Finnäs invigdes den 16 juni 1934, på midsommarafton. Under första hälften av 1900-talet fanns i trakten kring Finnäs i Bodsjö socken flera dansbanor. Den första varmbonade dansbanan i Finnäs låg strax väster om den nuvarande dansbanan, på andra sidan av vägen som går genom byn. Byggnaden var egentligen ett stall som vid förra sekelskiftet skänktes till byns ungdomar.

I början av 1930-talet hade den gamla dansbanan blivit för liten och trång. Några av byns pojkar samlade ihop sig och frågade om man fick ta skog från en allmänning och bygga en ny dansbana. Det huggna virket sågades upp, hyvlades och spåntades på Edlings sågverk i Bräcke. Många ungdomar var engagerade i bygget av dansbanan, som stod färdig 1934. Då var det socknens modernaste dansbana, som kom att bli flitigt utnyttjad de kommande decennierna. Den nya dansbanan var byggd som en åttkantig rotunda med tak och påbyggd scen. Väggarna var isolerade, vilket möjliggjorde dans och andra typer av evenemang sent på hösten och även under vintern. En dansbaneförening bildades, som själva satte upp cabareter och teaterföreställningar för att få in pengar till att engagera dansorkestrar. Även filmvisningar ordnades. Under 1950-talet påbyggdes dansbanan med en liten kur för filmprojektor och maskinist.

Byn Finnäs ligger i en bygd som genom skogsbrukets expansion upplevde sin storhetstid under 1930-, 40- och 50-talen. Som mest bodde ca 150 personer i byn, som idag endast har ett fåtal bofasta. Skogsbyarna i Norrlands inland var platser som under några decennier präglades av rörelse och förändring. Det ständiga flödet av människor, idéer och nymodigheter känns idag avlägset, men var under 1930-, 40- och 50-talen en realitet på många liknande ställen runt om i Norrland och övriga Sverige.

Skogsbruket förändrades dramatiskt under 1900-talets första årtionden, från att ha varit en del av en småbrukar- och mångsysslarekonomi, till att bli ett arbete året runt med en specialiserad yrkeskår. När skogsarbete fanns som en möjlighet till utkomst för människor på landsbygden, förändrades också

gränserna mellan fritid och arbetstid. En del av dygnets timmar var vikt för lönearbetet i skogen, och den resterande tiden var man fri att göra något annat, t.ex. att engagera sig i föreningar, idrotta eller att roa sig. Dansen var den tidens stora nöje och jazzen slog tidigt igenom bland jämtländska dansorkestrar. På 1930-talet dansades det sving i Gullboviken inte långt från Finnäs, vilket var flera år innan svingen, eller jitterbuggen, slog igenom i Stockholm.

Danstillställningar anordnades främst under sommaren och hösten, men även på vintern, ofta i samband med större helger. Annars ägde dansen alltid rum på lördagskvällar. Många reste långt för att ta sig till dansen. Man gick till fots, cyklade, åkte bil, spark, båt eller trängde ihop sig i en taxi. Ofta var man på plats långt innan själva dansen började, vilket som regel var klockan åtta eller nio.

Orkestrarna kom vanligtvis från olika platser i Jämtland. Ibland när det var ont om pengar i kassan hyrdes lokala spelmän in. En av de mer namnkunniga orkestrarna som spelade runt om i Jämtland i många år, och flitigt medverkade i radio, var Höglins kapell. Hilding Höglin var själv född i Flatnor i Bodsjö socken och var tidigt ute med att plocka upp jazzen, som vid tiden för Granparkens invigning blev allt populärare. Enligt uppgift var det Höglins kapell som stod för dansen på Granparken invigningskvällen 1934. De kvällar det var dans på Granparken spelade den orkester som engagerats i två set. I pausen gick man till den gamla dansbanan på andra sidan vägen, där fika serverades. Det ställdes också i ordning skjul med skjutbana, tombola m.m.

Den gamla dansbanan/serveringen finns fortfarande kvar, men var i mitten av 1980-talet i så dåligt skick att servering inte längre kunde ordnas i den. I stället byggdes då en ny serveringsbyggnad intill den nya dansbanan. Dans anordnades på Granparken fram till mitten av 1990-talet. Då hade kostnader för orkester, vaktpersonal m.m. blivit för höga för att verksamheten skulle gå runt ekonomiskt, och dessutom var dansbanan i dåligt skick. Efter att byggnaden restaurerats i början av 2000-talet kunde dansbanan återinvigas den 5 augusti 2006.

BYGGNADSBESKRIVNING

Dansbanan är byggd i regelstomme som en åttkantig rotunda med påbyggt scenhus och biografkur. Väggarna är isolerade med vindpapp och kutterspån och klädda med panel. Fasaden är målad med falu rödfärg. Fönster, fönsterfoder och knutar är vitmålade, dörrarna gröna. Taket täcktes ursprungligen med papp, som sedan övertäckts med plåt. Huset vilar på betongplintar.

Via dubbla portar kommer man som besökare direkt in i dansrotundan. Till höger om portarna finns en biljettlucka. Taket

inne i rotundan med den öppna takstolen vilar på en mittpelare. Väggarna är klädda med omålad liggande träpanel. Även dansgolvet, den upphöjda scenen och de väggfasta bänkarna är av omålat trä. Scenen kan nås utifrån via en separat ingång. Dansbanan har hela tiden varit elektrifierad och uppvärmning har skett med kamin.

Förutom dansbanan finns på platsen ett torrdass med två bås samt en byggnad för servering som uppfördes i mitten av 1980-talet. Den är byggd i regelstomme som klätts med stående, rödmålad lockpanel. Snickerierna är vitmålade. Taket är täckt med plåt.

(Se bilagda foton.)

MOTIVERING TILL BYGGNADSMINNESFÖRKLARING

Dansbanan Granparken i byn Finnäs är en representant för det moderna livet som det tedde sig i en liten skogsby under några decennier i mitten av 1900-talet. De små byarna i skogsbygderna levde under skogsbrukets mest intensiva period upp och blev till tummelplatser för olika typer av människor, idéer och nymodigheter. Hit flyttade människor in, arbetade några år och flyttade sedan kanske vidare. En ny arbetsmarknad uppstod för de bofasta och dygnets timmar delades in i arbetstid och fritid.

Ett av de stora fritidsnöjena var att fara på dans. Dansbanor av både enklare och mer påkostade utformningar uppfördes i var och varannan by. Nyheter och moden spreds från mun till mun och via radio och tidningar. Granparken i Finnäs i Östjämtlands skogstrakter kunde vara en lika modern plats som Nalen i Stockholm.

Det moderna samhällets inträde på landsbygden i Jämtlands län skedde i flera avseenden på ett annorlunda sätt jämfört med många andra platser i landet. Här uppfördes stora industrier i väldigt liten omfattning, det uppstod få bruksorter och det byggdes få funktionalistiska bostadsområden. I förhållande till övriga landet bibehölls en agrar näringsstruktur i relativt stor omfattning.

Det som i hög grad är typiskt för industrialiseringen och industrisamhällets framväxt i Jämtlands län är i stället mångfalden av olika typer av små, relativt oansenliga byggnader och anläggningar, ofta i vad som idag uppfattas som otillgängliga, avfolkade områden. Det kan som här handla om en dansbana, eller om en bysåg, en flottarbarack, ett föreningshus, ett litet turisthotell, ett kraftverk eller en skola.

Granparken är en välbevarad anläggning och berättar om det moderna livet vid sidan av arbetet i en jämtländsk skogsby under

främst 1930-, 40 och 50-talen. Granparken berättar också om dans- och nöjeslivet i stort. Ännu år 2007 förvaltas Granparken av Dansbaneföreningen, som efter några års tynande tillvaro på nytt ordnar dans. Detta visar på den starka ställning en traditionell dansbana fortfarande kan ha.

Av länets byggnadsminnen representerar endast ett fåtal fritiden och det moderna samhället. Granparken har samhällshistoriska värden som gör den synnerligen märklig. Anläggningen uppfyller därmed kulturminneslagens krav för byggnadsminnesförklaring.

I den slutliga handläggningen av ärendet har länsantikvarie Lillian Rathje, länsarkitekt Harry Westermarck och jurist Boel Hjelm deltagit.

Uno Svaleryd
länsråd

Johan Loock
antikvarie

Bilagor

Karta med markerat skyddsområde
Foton
Blankett för överklagande (formulär F4)

Sändlista (Beslut + samtliga bilagor)

Med delgivningskvitto

Finnäs dansbaneförening, c/o Per-Olof Husberg, Egnahemsvägen 3,
863 36 Sundsbruk

Agaton Johansson, Finnäs 117, 840 50 Gällö

Stig Granbom, Finnäs 3463, 840 50 Gällö

Marianne Kristina Ölund, Våle 333, 840 50 Gällö

SCA Skog fastigheter, 851 88 Sundsvall

Berith Tjernström, Anviksvägen 18, 840 58 Pilgrimstad

Rune Joel Isakssons dödsbo, c/o C Isaksson, SJ vägen 16, 860 13 Stöde

Eva Birgitta & Karl Inge Forsblom, Finnäs 133, 840 50 Gällö

Länsstyrelsen
Jämtlands län
Kulturmiljö

Bengt Tage Bengtsson, Finnäs 142, 840 50 Gällö

Maine Husberg, Egnahemsvägen 3, 863 36 Sundsbruk

Solveig Endrell, Stabbgårdsgatan 29, 623 50 Hemse

För kännedom

Bräcke kommun, Box 190, 840 60 Bräcke

Riksantikvarieämbetet, Box 5405, 114 84 Stockholm

Lantmäterimyndigheten Jämtlands län, Fastighetsregistret, Box 366, 831 25 Östersund

Lantmäterimyndigheten Jämtlands län, Östersundskontoret, Box 366, 831 25 Östersund

Jämtlands läns museum, Box 709, 831 28 Östersund

Rastrerat område utgör skyddsområde för byggnadsminnet
Granparken, fastigheten Finnäs s:2, Bodsjö sn, Bräcke kn
(dnr 432-6260-06). (Dasset är approximativt inritat.)

Finnäs s:2

3. Dasset

1. Dansbanan

2. Serveringen

0 12,5 25 50 Meter

Foton Granparken, Finnäs s:2, Bodsjö sn, Bräcke kn
Foto Länsstyrelsen, Johan Looch 2006-10-17

Granparken sedd från vägen. Dansbanan och serveringsbyggnaden.

Dansbanan.

Serveringen.

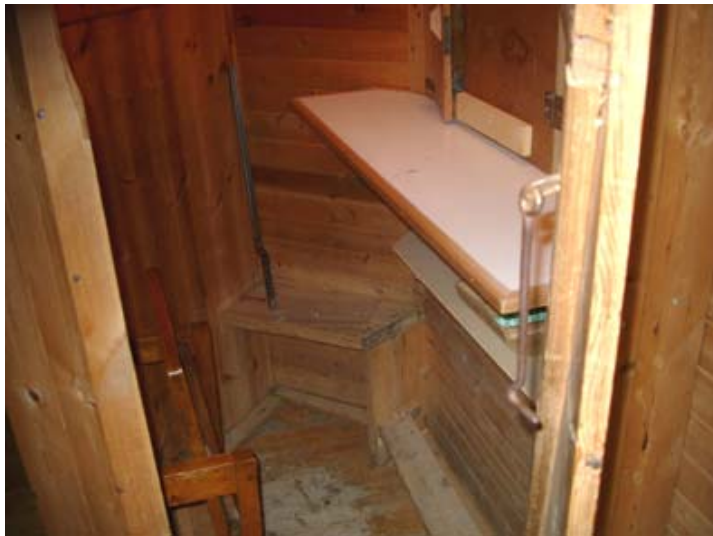
Dasset och dansbanans sceningång.

Dansrotundan, sedd från scenen.

Interiör mot scenen.

Biljettkuren.

Biografkuren med hål för projektorn ut mot dansrotundan. (I förgrunden hopfällda bänkrader.)

Den gamla dansbanan i Finnäs på andra sidan vägen (ingår ej i byggnadsminnet).